

Aan

Deelnemers 2^e Landelijke bijeenkomst

Van

PROOF Adviseurs

PROOF Adviseurs BV.

Postbus 2704

3000 CS Rotterdam

info@proofadviseurs.nl

(+31)850471007

proofadviseurs.nl

RABO NL43RABO0303425660

btw NL8550.87.250.B01

KvK 63089068

Plaats/datum

Rotterdam, 20 december 2021

Betreft

Verslag 2^e Landelijke bijeenkomst
ketenaanpak depressiepreventie bij
mantelzorgers

Verslag: 2^e Landelijke bijeenkomst ketenaanpak depressiepreventie bij mantelzorgers

1. Achtergrond

Op donderdag 25 september 2021 vond de 2de landelijke bijeenkomst Depressiepreventie Mantelzorgers plaats.

Deze bijeenkomst werd georganiseerd door [PROOF Adviseurs](https://proofadviseurs.nl/)¹ en [Ecorys](https://www.ecorys.com/nl/netherlands)², in het kader van de ontwikkeling van een ketenaanpak depressiepreventie bij mantelzorgers die zij in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) uitvoeren. De ketenaanpak bouwt nadrukkelijk voort op bestaande samenwerkingen en heeft als doel om organisaties en professionals rondom mantelzorgers beter met elkaar te verbinden. Uiteraard met bijzondere aandacht voor de mantelzorger zelf.

Gedurende de ontwikkeling van de ketenaanpak worden er vier landelijke bijeenkomsten georganiseerd. Het doel van deze bijeenkomsten is geïnteresseerde bij te praten over de voortgang van de aanpak en om de mogelijkheid te geven feedback en input te geven. De eerste landelijke bijeenkomst werd in maart 2020 georganiseerd en in 2022/2023 volgen nog twee bijeenkomsten. Dit verslag vormt de bijlage van de presentatie die is gegeven tijdens de 2de landelijke bijeenkomst.

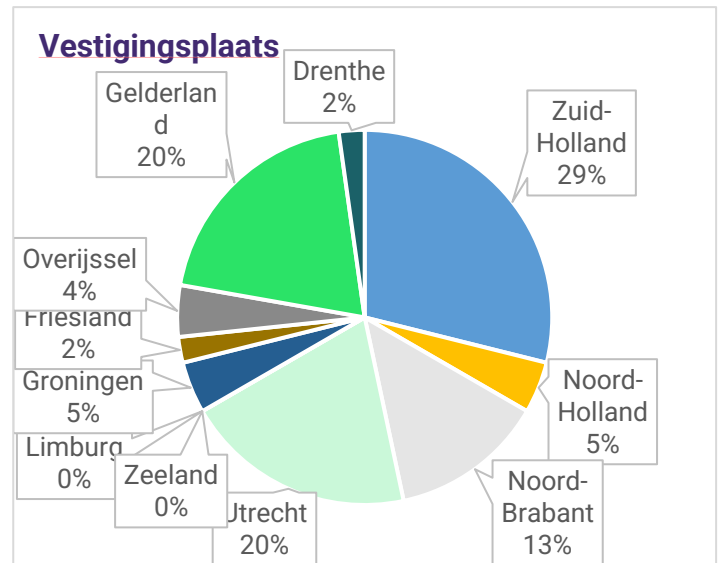
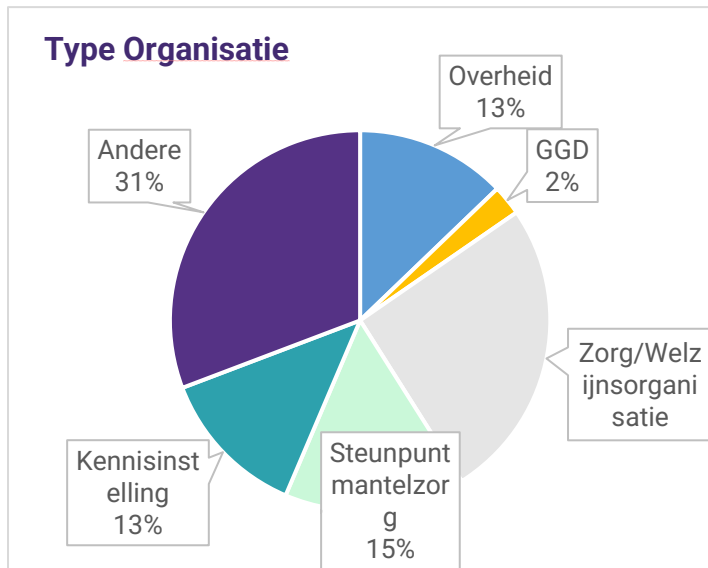
2. Introductie van de bijeenkomst

De bijeenkomst begon met een introductie van wat mantelzorg precies is en hoeveel mensen mantelzorg geven. Vervolgens werd er op interactieve wijze kennis gemaakt met de deelnemers. Tijdens de interactieve kennismaking gaven de deelnemers aan dat het voor mantelzorgers en professionals belangrijk is dat zij durven te vragen. Het gaat dan niet alleen om hulp, maar ook om informatie. Er bleek een grote diversiteit van de deelnemers aan de bijeenkomst:

---

¹ <https://proofadviseurs.nl/>

² <https://www.ecorys.com/nl/netherlands>

Het project

De ontwikkeling van de ketenaanpak depressiepreventie mantelzorg wordt uitgevoerd in het kader van het Meerjarenprogramma Depressiepreventie (MJP) dat in 2017 door het ministerie van VWS werd vastgesteld. Het doel van dit programma is om het aantal depressies en de impact van een depressie in Nederland te verminderen. Hierbij is de ambitie vastgesteld: 30% minder mensen met een depressie in 2030. Mantelzorgers zijn één van de hoog risicogroepen waar het Meerjarenprogramma zich op richt.³ Het doel hiervan is mantelzorgers nu en in de toekomst zo goed mogelijk te ondersteunen en overbelasting en psychische klachten terug te dringen.

Onze aanpak is sterk participatief van aard, met veel aandacht voor co-creatie met anderen die relevante kennis en ervaring met zich brengen. Daarbij staan de mantelzorgers zelf, hun leefwereld, behoeften en prioriteiten vanaf het begin centraal. Wij doen dat door hen nadrukkelijk een stem te geven, zonder dat dit als belastend ervaren wordt. Zowel in de projectuitvoering, in de pilots, als in de op te leveren resultaten.

De ontwikkeling van de ketenaanpak wordt fasegewijs uitgevoerd via een gericht en helder stappenplan, waarbij er onderweg voldoende ruimte is voor flexibiliteit en 'voortschrijdend inzicht'. Er worden vijf aangesloten fasen doorlopen: (1) verkenning, (2) planvorming en ontwikkeling, (3) pilots en testen, (4) synthese, (5) implementatie en borging. Momenteel zijn we in fase 3 beland waarin de concept ketenaanpak wordt getest in drie regio's/gemeenten. Het gaat hierbij om Harderwijk/Ermelo, Midden-Drenthe en Rotterdam. Pilots zijn niet gericht op het ontwikkelen van nieuwe instrumenten. Er wordt zo goed mogelijk aangesloten op de lokale context en al bestaande infrastructuur, instrumenten en gremia.

De concept ketenaanpak bestaat uit acht bouwstenen:

- 1) Bewustwording
- 2) Preventie en (vroeg)signalering
- 3) (Toeleiden naar) preventieve interventies

³ De andere groepen binnen het Meerjarenprogramma Depressiepreventie zijn: jongeren, jonge vrouwen, werknemers, huisartsen patiënten en chronisch zieken.

-
- 4) Ondersteuning zelfmanagement
  - 5) Nazorg
  - 6) Monitoring casus
  - 7) Opleiden, richtlijnen en handleidingen
  - 8) Onderzoek en monitoring.

Daarbij zijn er verschillende rollen weggelegd in de keten, dit zijn: ketenregisseur, bouwsteenregisseur, casus regisseur, informatieverstrekker, auteur/ontwikkelaar en overige rollen.

3. Pilots in Harderwijk/Ermelo

Naomi Spruijt is beleidsmedewerker en trainee bij de gemeente Harderwijk en actief betrokken als eerste aanspreekpunt van de bij de pilot in Harderwijk/Ermelo. In de bijeenkomst gaf Naomi een toelichting over de pilot die in september jl. van start ging. De gemeente wilde graag meewerken met de pilot, omdat deze nauw aansluit bij de visie van de gemeente. Ze hebben gekozen om zich in de pilots te richten op oudere mantelzorgers en jonge mantelzorgers.

Er zijn al een aantal bijeenkomsten georganiseerd met de stakeholders en een belangrijk onderdeel hiervan is om elkaar beter te leren kennen. Het is een uitdaging om te zorgen dat iedereen dezelfde taal spreekt. De doelen van de bijeenkomsten zijn om informatie en kennis te delen en met elkaar te kijken waar kansen liggen en hier vervolgens ook acties aankoppelen.

De gemeente wil graag gezamenlijk eigenaarschap van de ketenaanpak ontwikkelen, zodat er groot draagvlak is en er gezamenlijk een visie wordt uitgedagen. Dit wordt o.a. beoogd te bereiken door sterk te investeren in het opbouwen van duurzame relaties, zodat wordt voorkomen dat de voortgang afhankelijk is van individuele personen binnen organisaties.

4. Werkende mantelzorgers door Gerrie de Haart van Mantelzorg met Beleid

Gerrie de Haart is adviseur Mantelzorg en Werk bij Mantelzorg met Beleid⁴. Werkende mantelzorgers zijn één van de vier groepen waar de ketenaanpak zich in het bijzonder op richt⁵. In de bijeenkomst vertelde Gerrie over de huidige ondersteuning van werkende mantelzorgers in Nederland. Allereerst schetste zij de huidige ontwikkelingen en de gevolgen hiervan. Zo neemt het aantal werkende mantelzorgers toe van 1,8 miljoen in 2020 naar 2,1 miljoen in 2040 en is 19% van het arbeidsverzuim mantelzorg gerelateerd.

De druk op werkende mantelzorgers wordt steeds groter en daarnaast ontstaat er een spanningsveld tussen werkgever, de werkende mantelzorg en de overheid: *wie is er verantwoordelijk?* Op basis van Gerrie's bevindingen met betrekking tot mantelzorg en werk formuleert Gerrie een aantal concrete aanbevelingen. Deze aanbevelingen en de rest van Gerrie's presentatie zijn terug te vinden op pagina 20 t/m 29 van bijgevoegde PowerPoint. Er kan contact opgenomen worden met Gerrie via info@mantelzorgmetbeleid.nl

5. Interactieve gedeelte

In het interactieve gedeelte van de bijeenkomst werden de deelnemers in break out rooms verdeeld en gingen ze actief aan de slag met twee casussen en de bouwstenen.

In de plenaire terugkoppeling gaven deelnemers over de eerste casus (mevr. Nijman, oudere mantelzorger) aan dat de belangrijkste rol van signalering bij **de huisarts** is belegd, zij hebben een ondersteunende en coachende rol. Veel huisartsen kennen echter het

---

⁴ www.mantelzorgmetbeleid.nl

⁵ De andere doelgroepen binnen de ketenaanpak zijn: jonge mantelzorgers, mantelzorgers van mensen met psychische problematiek (incl. dementie), werkende mantelzorgers en mantelzorgers met een migratieachtergrond.

ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers niet volledig en er is een risico dat huisartsen niet beschikbaar zijn voor bijeenkomsten. Het is voor huisartsen wenselijk als er voor de huisarts een inzichtelijk is welk aanbod er is (zoals in de gemeente Gouda) en dat er een aanspreekpunt is. Een ander belangrijk sleutelfiguur in de casus is de **casemanager dementie**. Hij/zij staat in verbinding met alle organisaties en kent het aanbod en biedt begeleiding in het hele proces. Een **mantelzorgmakelaar** kan ook ondersteuning bieden.

Daarnaast werd de **hulp in de huishouding** ook genoemd als signaleerder. Belangrijk is hierbij wel dat een huishoudelijke hulp goed wordt ondersteund vanuit de organisatie en ook wordt opgeleid in het signaleren. Verder werd in de casus de brigdeclub genoemd als een organisatie met een signalerende rol, maar de club heeft niet de formele functie van signaleerder.

Voor het inzetten van instrumenten is het belangrijk dat er een **veilige omgeving** wordt gecreëerd. Op deze manier leert de mantelzorger zijn rol herkennen en durft dan ook om hulp te vragen. Belangrijk hierin is om de mantelzorger ook praktisch te ondersteunen. **Respijtzorg** kan dan bijvoorbeeld worden ingezet. Ook kan een mantelzorgontvanger mogelijk via een WLZ-indicatie naar **dagbesteding**. Verder kan er op een laagdrempelige wijze informatie worden gedeeld via deelname aan een **curcus**. Het risico in deze casus is dat er veel **informatie versnipperd** is en dat mantelzorgers niet weten waar ze de juiste hulp kunnen ontvangen. De **vindbaarheid** van het aanbod en de **samenwerking tussen professionals** zijn aandachtspunten.

De deelnemers gaven in de discussie over de tweede casus (John, jonge mantelzorger) aan dat **onderwijs** een enorm belangrijke speler is in deze situatie. In de praktijk blijkt deze speler echter lastig te betrekken. Scholen komen vaak pas in actie als ze het gedrag van een leerling afwijkt, bijv. slechte concentratie en cijfers. Daarnaast heeft het **zorgnetwerk om de vader van John** een belangrijke signaleringsfunctie. Ook **informele partijen**, zoals vrienden, burens en voetbalclub hebben deze rol. Als John een aantal keer niet aanwezig is op de training zou de coach zich moeten afvragen hoe het met de jongere gaat en wat zijn/haar thuissituatie is. Voor alle betrokken professionals is het belangrijk om naar het gehele gezin te kijken: **hoe functioneert het gezin en hoe zijn taken belegd**.

Voor beide casussen geldt dat de **eigen regie van de mantelzorger** van belang is en dat mantelzorgers de ruimte krijgen om zelf **geïnformeerde keuzes** maken. Zij kunnen op hulp ingaan wanneer zij dat zelf nodig achten. Er ontstaat hier wel het dilemma dat professionals vroegtijdig betrokken willen zijn, maar dat mantelzorger niet altijd zit te wachten op 'opgedrongen' ondersteuning. Dit kan juist voor meer afstand zorgen. Het zou hierbij kunnen helpen om een set aan indicatoren te ontwikkelen waaruit blijkt dat iemand hulp nodig heeft. Er is eveneens een dilemma voor de omgang met **privacy**. In de praktijk werkt het als je aan de mantelzorger vraagt mag ik je telefoonnummer doorgeven aan het mantelzorgpunt.

Tot slot is besproken dat verstopping in de keten kan ontstaan doordat **organisaties vanuit hun eigen perspectief en kader werken**. Deelnemers geven aan dat het soms voor kan komen dat organisaties die op dit moment subsidies ontvangen dit graag willen behouden, ongeacht of dit ten goede komt aan het doel.

6. Contact

Voor vragen en/of opmerkingen over de landelijke bijeenkomst of het project kan u contact opnemen met Marieke Rorijs (projectsecretaris) via marieke@proofadviseurs.nl